

Kwiecień 2024 r.
Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału
i nie ma charakteru wyczerpującego

Zmiany klimatyczne

Mimo że [Europejska Konwencja Praw Człowieka](#) nie gwarantuje prawa do zdrowego środowiska jako takiego, Europejski Trybunał Praw Człowieka został wezwany do rozwinięcia swojego orzecznictwa w sprawach dotyczących środowiska ze względu na fakt, że korzystanie z niektórych praw wynikających z Konwencji może być zagrożone przez istnienie szkód w środowisku i narażenie na zagrożenia dla środowiska.

Sprawy Wielkiej Izby

Izby, którym najpierw przydzielono sprawy, rzekły się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby. Następujące trzy sprawy otrzymały pierwszeństwo (zgodnie z art. 41 Regulaminu Trybunału) i chociaż nie zostały połączone, wszystkie zostały rozstrzygnięte przez ten sam skład Wielkiej Izby.

Rozprawa w sprawach *Verein Klimaseniorinnen Schweiz i In.* oraz *Carême* odbyła się w dniu 29 marca 2023 r., a rozprawa w sprawie *Duarte Agostinho i In.* odbyła się przed tym samym składem Wielkiej Izby w dniu 27 września 2023 r.

[Verein Klimaseniorinnen Schweiz i Inni przeciwko Szwajcarii](#)

9 kwietnia 2024 r. (wyrok Wielkiej Izby)

Sprawa dotyczyła skargi złożonej przez cztery kobiety i szwajcarskie stowarzyszenie *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz*, którego członkami są starsze kobiety zaniepokojone konsekwencjami globalnego ocieplenia dla ich warunków życia i zdrowia. Uważają, że władze szwajcarskie, pomimo swoich obowiązków wynikających z Konwencji, nie podejmują wystarczających działań w celu łagodzenia skutków zmian klimatycznych.

Skarżący podnieśli w szczególności, że pozwane Państwo nie wypełniło swoich pozytywnych obowiązków w zakresie skutecznej ochrony życia i zapewnienia poszanowania ich życia prywatnego i rodzinnego, w tym domu. Skarżyli się ponadto, że nie mieli dostępu do sądu i podnosili, że nie udostępniono im żadnego skutecznego krajowego środka odwoławczego umożliwiającego złożenie skargi dotyczącej prawa do życia oraz prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego.

Izba Trybunału, której przydzielono sprawę, w dniu 26 kwietnia 2022 r. rzekła się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby. W pisemnym etapie postępowania wzięła udział duża liczba interwenientów zewnętrznych, w tym państw członkowskich. W dniu 29 marca 2023 r. Wielka Izba odbyła rozprawę w tej sprawie.

Wielka Izba większością głosów stwierdziła, że doszło do **art. 8 naruszenie artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji oraz jednomyślnie, że doszło do: **art. 6 § 1 naruszenie artykułu 6 § 1** (prawo do rzetelnego procesu / dostępu do sądu) Konwencji. Trybunał stwierdził w szczególności, że art. 8 Konwencji obejmuje prawo do skutecznej ochrony ze strony władz państwowych przed poważnymi niekorzystnymi skutkami zmian klimatycznych dla życia, zdrowia, dobrostanu i jakości życia. Jednakże Trybunał stwierdził, że czterech indywidualnych skarżących nie spełniło kryteriów statusu ofiary określonych w art. 34 (wnioski indywidualne) Konwencji i uznało skargi za **niedopuszczalne**. Natomiast skarżące stowarzyszenie miało prawo (*locus standi*) wniesienia skargi dotyczącej zagrożeń wynikających ze zmian klimatycznych w pozwanym Państwie w imieniu tych osób, które mogłyby bez wątplenia twierdzić, że podlegają

szczególnym zagrożeniem lub niekorzystnym skutkiem zmian klimatycznych dla ich życia, zdrowia, dobrostanu i jakości życia chronionych na mocy Konwencji. Trybunał stwierdził, że Konfederacja Szwajcarska nie wypełniła swoich obowiązków („zobowiązań pozytywnych”) wynikających z Konwencji dotyczącej zmian klimatycznych. Władze szwajcarskie nie podjęły działań na czas i we właściwy sposób, aby opracować i wdrożyć odpowiednie przepisy i środki w tej sprawie. Ponadto sądy szwajcarskie nie przedstawiły przekonujących powodów, dla których uznały za niepotrzebne badanie zasadności skarg skarżącego stowarzyszenia.

Carême przeciwko Francji

9 kwietnia 2024 r. (decyzja o dopuszczalności – Wielka Izba)

Sprawa dotyczyła skargi złożonej przez mieszkańca i byłego burmistrza gminy Grande-Synthe, który podniósł, że Francja nie podjęła wystarczających kroków, aby zapobiec zmianom klimatycznym i że zaniechanie to pociąga za sobą naruszenie prawa do życia oraz prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego.

Izba Trybunału, której została przydzielona sprawa, zrzekła się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby w dniu 31 maja 2022 r. W dniu 29 marca 2023 r. Wielka Izba odbyła rozprawę w tej sprawie.

Wielka Izba jednomyślnie uznała skargę za **niedopuszczalną**. Biorąc pod uwagę fakt, że skarżący nie miał istotnych powiązań z Grande Synthe, a ponadto nie mieszkał obecnie we Francji, Trybunał uznał, że dla celów jakiegokolwiek potencjalnie istotnego aspektu Artykułu 2 (prawo do życia) lub Artykułu 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego, rodzinnego lub domu) Konwencji nie mógł on powoływać się na status ofiary w rozumieniu Artykułu 34 (wnioski indywidualne) Konwencji, i było to prawdą niezależnie od statusu, na jaki się powołał, a mianowicie statusu obywatela lub byłego mieszkańca Grande Synthe.

Duarte Agostinho i inni przeciwko Portugalii i 32 innym państwom¹

9 kwietnia 2024 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności – Wielka Izba)

Sprawa dotyczyła emisji gazów cieplarnianych z 33 państw członkowskich, które zdaniem skarżących – obywateli Portugalii w wieku od 10 do 23 lat – przyczyniają się do zjawiska globalnego ocieplenia, skutkującego między innymi falami upałów wpływającymi na warunki życia i zdrowie skarżących. Skarżący zarzucili w szczególności, że 33 zainteresowane państwa nie wywiązały się ze swoich pozytywnych obowiązków wynikających z art. 2 (prawo do życia) i 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, odczytywanych w świetle ich zobowiązań wynikających z Porozumienia paryskiego w sprawie zmian klimatycznych (COP 21). Zarzucili także naruszenie Artykułu 14 (zakaz dyskryminacji) w związku z Artykułem 2 i/lub Artykułem 8 Konwencji, argumentując, że globalne ocieplenie szczególnie dotyka ich pokolenie i że ze względu na ich wiek ingerencja w ich prawa jest większa niż w przypadku starszych pokoleń.

Izba Trybunału, której sprawa została przydzielona, zrzekła się swojej jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby w dniu 28 czerwca 2022 r. W pisemnym etapie postępowania wzięła także udział duża liczba interwenientów zewnętrznych. W dniu 27 września 2023 r. Wielka Izba przeprowadziła rozprawę w tej sprawie.

Wielka Izba jednogłośnie uznała skargę za **niedopuszczalną**. Jeśli chodzi o eksterytorialną jurysdykcję pozwanych Państw innych niż Portugalia, Trybunał stwierdził, że w Konwencji nie było podstaw do rozszerzenia, w drodze wykładni sądowej, ich eksterytorialnej jurysdykcji w sposób, o który wnioskowali skarżący. Wynika z tego, że jurysdykcja terytorialna została ustanowiona w odniesieniu do Portugalii, podczas gdy nie można było ustalić jurysdykcji w odniesieniu do pozostałych pozwanych Państw. Dlatego też skarga skarżących przeciwko innym pozwanym państwom musiała być uznana za

¹. Austria, Belgia, Bułgaria, Szwajcaria, Cypr, Czechy, Niemcy, Dania, Hiszpania, Estonia, Finlandia, Francja, Wielka Brytania, Grecja, Chorwacja, Węgry, Irlandia, Włochy, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Holandia, Norwegia, Polska, Rumunia, Rosja (*Uwaga*: 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być Stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka), Słowacja, Słowenia, Szwecja, Turcja i Ukraina.

niedopuszczalną zgodnie z art. 35 §§ 3 i 4 (kryteria dopuszczalności) Konwencji. Biorąc pod uwagę fakt, że skarżący nie skorzystali w Portugalii z żadnej drogi prawnej w związku ze swoimi skargami, skarga skarżących przeciwko Portugalii była również niedopuszczalna ze względu na niewyczerpanie krajowych środków odwoławczych.

Inne przypadki

W okresie od września 2022 r. do lutego 2023 r. Trybunał odbył szereg posiedzeń proceduralnych w odniesieniu do wniosków dotyczących zmiany klimatu innych niż te trzy sprawy, które zostały rozpatrzone, a następnie rozstrzygnięte przez Wielką Izbę.

Trybunał postanowił odroczyć rozpatrywanie sześciu spraw do czasu wydanie przez Wielką Izbę orzeczenia w toczących się sprawach dotyczących zmian klimatu.

Trybunał uznał również trzy inne sprawy za niedopuszczalne.

Sprawy odroczone

[Uricchiov przeciwko Włochom i 31 innym państwom² \(skarga nr 14615/21\) i De Conto przeciwko Włochom i 32 innym państwom³ \(nr 14620/21\)](#)

Skargi złożone do Trybunału w marcu 2021 r

Sprawy te zostały wniesione przez dwie młode osoby dorosłe, które powołały się na Artykuły 2 (prawo do życia), 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), 13 (prawo do skutecznego środka prawnego) i 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji, że emisje gazów cieplarnianych z 33 Państw członkowskich spowodowały globalne ocieplenie, skutkujące między innymi ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, takimi jak fale upałów i burze, wpływające na warunki życia i zdrowie psychiczne skarżących.

[Müllner przeciwko Austrii \(nr 18859/21\)](#)

Skarga złożona do Trybunału w marcu 2021 r

Sprawę wniosła osoba cierpiąca na schorzenie, które uniemożliwia poruszanie się na wózku inwalidzkim pod wpływem temperatur przekraczających 30 stopni Celsjusza. Skarżący zarzuca, powołując się na Artykuły 2 (prawo do życia), 6 (prawo do rzetelnego procesu sądowego), 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) i 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji, że Austria nie wprowadziła odpowiednich ram legislacyjnych i administracyjnych, aby osiągnąć cel [Porozumienia Paryskiego](#) polegający na ograniczeniu wzrostu średniej temperatury na świecie do 1,5 stopnia Celsjusza powyżej poziomu sprzed epoki przemysłowej oraz że konsekwentnie nie osiągała celów krajowych w zakresie skutecznej redukcji emisji gazów cieplarnianych.

[Greenpeace Nordic i inni przeciwko Norwegii \(skarga nr 34068/21\)](#)

Skarga zakomunikowana Rządowi Norwegii w grudniu 2021 r

Sprawę wniosły dwie organizacje pozarządowe (NGO) i sześć powiązanych z nią osób fizycznych. Skarżący zarzucają, powołując się na Artykuły 2 (prawo do życia), 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), 13 (prawo do skutecznego środka prawnego) i 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji, dotyczące sądowego postępowania kontrolnego, w którym skarżącym organizacjom pozarządowym nie udało się uzyskać wyroku stwierdzającego nieważność decyzji rządu norweskiego o udzieleniu koncesji na poszukiwania ropy naftowej na norweskim szelfie kontynentalnym.

². Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Malta, Holandia, Norwegia, Polska, Portugalia, Rumunia, Rosja (*Uwaga*: 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być Stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka), Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Ukraina i Wielka Brytania.

³. Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Irlandia, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Malta, Holandia, Norwegia, Polska, Portugalia, Rumunia, Rosja (*Uwaga*: 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być Stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka), Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Ukraina i Wielka Brytania.

Niniejsza sprawa została [zakomunikowana](#) stronom przez Trybunał w dniu 16 grudnia 2021 r.

The Norwegian Grandparents' Climate Campaign i Inni przeciwko Norwegii (skarga nr 19026/21)

Skargi złożone do Trybunału w marcu 2021 r

Niniejsza sprawa dotyczy tego samego postępowania krajowego co przedmiot *Greenpeace Nordic i inni* (patrz wyżej). Skarżącymi są organizacje pozarządowe.

Soubeste i cztery inne skargi przeciwko Austrii i 11 innym państwom⁴ (skarga nr 31925/22, 31932/22, 31938/22, 31943/22 i 31947/22)

Skargi złożone do Trybunału w czerwcu 2022 r

Sprawy te wniosło pięć osób z Francji, Cypru, Belgii, Niemiec i Szwajcarii. Skarżący zarzucają, powołując się na Artykuły 2 (prawo do życia), 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) oraz 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji, że Traktat Karty Energetycznej powstrzymuje pozwane Państwa od podjęcia natychmiastowych środków przeciwdziałających zmianom klimatycznym, uniemożliwiając im osiągnięcie celów temperaturowych gwarantowanych przez Porozumienie Paryskie.

Engels przeciwko Niemcom (skarga nr 46906/22)

Skarga złożona do Trybunału we wrześniu 2022 r

Skargi te wniosło dziewięciu nastolatków i młodych dorosłych. Skarżący zarzucają, powołując się na Artykuły 2 (prawo do życia) i 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, że nowe cele niemieckiej ustawy o ochronie klimatu w zmienionej wersji, która weszła w życie 31 sierpnia 2021 r., są niewystarczające, aby ograniczyć emisję gazów cieplarnianych do poziomu niezbędnego do spełnienia Porozumienia.

Sprawy uznane za niedopuszczalne

Trybunał uznał trzy poniższe skargi za niedopuszczalne na tej podstawie, że skarżący nie byli wystarczająco dotknięci domniemanym naruszeniem Konwencji lub jej Protokołów, aby twierdzić, że są ofiarami naruszenia w rozumieniu art. 34 (prawo do indywidualnego składania skargi) Konwencji. Orzeczenia te były podejmowane, odpowiednio, w składzie jednego sędziego i w składzie jednego sędziego w ramach niejawniej procedury pisemnej.

Humane Being i inni przeciwko Wielkiej Brytanii (skarga nr 36959/22)

1 grudnia 2022 r. (decyzja o niedopuszczalności)

Sprawę wniosła organizacja non-profit prowadząca akcję „Scrap Factory Farming”. Skarżący zarzucili, powołując się na Artykuły 2 (prawo do życia), 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) i 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, że Wielka Brytania nie uregulowała i nie podjęła wszelkich uzasadnionych kroków w celu zabezpieczenia przed ryzykiem wynikającym z hodowli przemysłowej.

Plan B. Earth i Inni przeciwko Wielkiej Brytanii (skarga nr 35057/22)

1 grudnia 2022 r. (decyzja o niedopuszczalności)

Skarżącymi są organizacja pozarządowa i cztery osoby fizyczne. Zarzucili, powołując się na Artykuły 2 (prawo do życia), 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) i 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji, że Wielka Brytania nie podjęła praktycznych i skutecznych środków w celu stawienia czoła skrajnemu zagrożeniu wynikającym ze zmiany klimatu spowodowanej przez człowieka. Skarżący zarzucili także, powołując się na Artykuły 6 (prawo do rzetelnego procesu sądowego) i 13 (prawo do skutecznego środka prawnego) Konwencji, że odmówiono im pełnego rozpatrzenia ich sprawy przed sądami krajowymi.

---

⁴ Belgia, Cypr, Dania, Francja, Niemcy, Grecja, Luksemburg, Holandia, Szwecja, Szwajcaria i Wielka Brytania.

[Stowarzyszenie Metabody Institute przeciwko Hiszpanii \(nr 32068/23\)](#)

5 października 2023 r. (decyzja o niedopuszczalności)

Skargę wniosła organizacja non-profit prowadząca kampanię przeciwko wykorzystywaniu zwierząt w przemyśle spożywczym jako „głównym źródle zniszczenia ekosystemów i zmian klimatycznych, masowego wymierania i znęcania się nad zwierzętami, zagrożeń dla zdrowia ludzkiego, równości, bezpieczeństwa żywnościowego i pokoju”. Powołując się na Artykuły 2 (prawo do życia), 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) oraz Artykuł 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji, skarżący podniósł, że Hiszpania nie wprowadziła regulacji i nie podjęła wszelkich uzasadnionych kroków w celu zabezpieczenia przed ryzykiem wynikającym z hodowli przemysłowej.

Dalsza lektura

Zobacz w szczególności:

- Platforma wymiany wiedzy ECHR (ECHR-KS), temat przekrojowy **["Środowisko"](#)**
  - **[Strona internetowa](#)** Rady Europy „Ochrona środowiska poprzez wykorzystanie praw człowieka”
-

Kontakt dla mediów:

Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08